

Barbara Fatyga

KONCEPCJA BADANIA DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH W ICH CZĘŚCIACH DOTYCZĄCYCH KULTURY

UWAGI WSTĘPNE

Zasadnicze zręby tego badania zostały opracowane w 2012 roku, przy okazji realizacji „[Dynamicznej diagnozy stanu kultury na Warmii i Mazurach](#)”¹. Badania podejmowane przez 2 kolejne Węzły Regionalne (Zespoły badawcze z Instytutu Kultury Miejskiej w Gdańsku oraz Fundacji SocLab i Instytutu Socjologii w Białymstoku) różnią się od przywołanego raportu głównie tym, iż tam dane dotyczące dokumentów strategicznych były tylko jednym z wielu źródeł do opracowania całościowej diagnozy, gdy tymczasem obecne badania mają status autonomicznych projektów, chociaż porównywalnych z pierwowzorem. Porównywalność tę ma zapewnić przede wszystkim wspólna metodologia. Nie wyklucza to, oczywiście, różnic wpływających z charakteru materiałów zgromadzonych w województwach podlaskim i pomorskim.

METRYCZKA Ilościowo-jakościowe badanie dokumentów strategicznych w województwach warmińsko-mazurskim, pomorskim i podlaskim.

Autorstwo koncepcji badania: Barbara Fatyga i Zespół Węzła Centralnego;

Autorstwo narzędzia do zbierania danych: opracowanie instrukcji - Magdalena Dudkiewicz;

Autorstwo narzędzia do analizy danych - opracowanie klucza kodowego: Paweł Tomanek, Barbara Fatyga (wykorzystano program do analizy treści QDAMiner version 2 i 4);

Zbieranie i wstępne porządkowanie danych: Zespoły Badawcze Regionalnych Węzłów Warmińsko-Mazurskiego, Pomorskiego i Podlaskiego;

Kodowanie danych: Paweł Tomanek; Zespoły Badawcze Regionalnych Węzłów Pomorskiego i Podlaskiego;

Analiza, interpretacja danych i rekomendacje praktyczne: Barbara Fatyga, Paweł Tomanek, Magdalena Dudkiewicz, Ryszard Michalski oraz Zespoły Badawcze Regionalnych Węzłów Warmińsko-Mazurskiego, Pomorskiego i Podlaskiego.

¹ Projekt badawczy dofinansowany z grantu MKiDN oraz środków Urzędu Marszałkowskiego.

CELE BADANIA

Pomysł badania „Mapa wiedzy i niewiedzy” w części dotyczącej dokumentów strategicznych urodził się podczas seminariów Zespołu Merytorycznego OŻK – jego autorkami są Barbara Fatyga i Magdalena Dudkiewicz. GŁÓWNYM CELEM badania miało być sprawdzenie jak w myśleniu (na poziomie wizji rozwoju) i w programach działania twórców² dokumentów strategicznych przedstawia się szeroko rozumiana - zgodnie z [teorią żywej kultury](#)³ – problematyka polityki kulturalnej środowisk lokalnych.

Drugim WAŻNYM CELEM winno tu być określenie miejsca kultury w badanych dokumentach i na tej podstawie rekonstrukcja:

- a) sposobu rozumienia [kultury](#), (tzw. szerokiego lub tradycyjnie wąskiego lub uchwycić Boże – *biurokratyczno-sektorowego*)
- b) modeli [życia kulturalnego](#), (np. nastawionego na *event* lub *pracę u podstaw*; rozdrobnienie lub sieciowy model działania itd.);
- c) modeli uczestnictwa w kulturze ([praktyk kulturalnych](#)) (np. rosnącego, falowego lub malejącego uczestnictwa);
- d) źródeł i treści wyobrażeń na temat tzw. [odbiorców kultury](#), (np. jako *konsumentów, beneficjentów, klientów, aktywnych*, itd.)
- e) źródeł i treści wyobrażeń na temat [potrzeb](#) odbiorców kultury, (np. preferencji dla rzekomych potrzeb konsumowania rozrywek);
- f) źródeł i treści wyobrażeń o sposobach finansowania kultury, (np. stosunku do środków UE; konkursów grantowych itd.);

Dodam, że wszystkie te elementy stanowią podstawę do zdiagnozowania rzeczywistych treści polityki kulturalnej.

Trzeci z ważnych CELÓW to określenie braków w diagnostycznych częściach dokumentów strategicznych, o ile elementy diagnozy w ogóle w nich występują.

² Brałiśmy i bierzemy pod uwagę, iż nierzadko dokumenty takie wcale nie są efektem pracy miejscowych twórców i wykonawców polityki kulturalnej lecz, że są zlecane wyspecjalizowanym firmom lub też powstają na dosyć przypadkowo na podstawie istniejącej sprawozdawczości metodą *kopiuj/wklej*.

³ Do opisu celów zostały podlinkowane definicje pojęć ze Słownika Żywej Kultury OŻK-SB, które w tym wypadku nie mają jednak charakteru normatywnego (powinnościowego) lecz jedynie mają wskazywać na zakres badanych zjawisk, różniący się od tradycyjnego rozumienia wymienionych terminów.

Czwartym CELEM – z poziomu metainterpretacji opracowanych na poziomie regionalnym materiałów i danych - jest dokonanie porównań i wyciągnięcie wniosków na temat podobieństw i różnic w polityce kulturalnej województw, powiatów i gmin.

CHARAKTERYSTYKA MATERIAŁÓW EMPIRYCZNYCH

Materiały empiryczne do badania to:

- strategie rozwoju gmin, powiatów i województw, a także – o ile takie istnieją – strategie rozwoju miejscowości czy innych terytoriów;
- programy rozwoju, rewitalizacji, działań, itd.;
- plany rozwoju;
- inne dokumenty uważane przez polityków lokalnych za *strategiczne*, takie jak diagnozy, ewaluacje, analizy SWOT, wyniki badań, sprawozdania z działalności, itd.

METODA

Badanie, w pierwszym etapie, winno polegać na dotarciu do opisanych wyżej typów dokumentów. W przytłaczającej większości przypadków jest to możliwe przez oficjalne strony internetowe JST. Z tych stron należy ściągnąć do założonych folderów odpowiednie pliki. Może się zdarzyć (choć nie powinno), że na stronach JST lub w BIP nie ma dostępu do poszukiwanych dokumentów, wówczas należy skontaktować się z odpowiednim urzędem i uzyskać dostęp inną, bardziej kłopotliwą drogą – ostatecznie należy po prostu pojechać do gminy i skopiować dokument.

Zebrane dokumenty należy następnie przeczytać i wyodrębnić w nich części poświęcone kulturze. Przestrzegabym przed

posiłkowaniem się w tym wypadku wyłącznie spisami treści, bowiem – jak pokazało to doświadczenie z badania warmińsko-mazurskiego – często poszukiwane informacje są rozrzucone w różnych miejscach danego dokumentu.

Kolejnym krokiem jest założenie bazy danych z wyodrębnionymi fragmentami dokumentów. Ważne jest by je bardzo precyzyjnie i starannie opisywać. Jeżeli Zespół już na tym etapie porządkowania materiału zdecyduje się na używanie kodów należy równolegle utworzyć dla nich precyzyjną legendę z opisem zawartości każdego kodu. Muszą tu być uwzględnione dane umożliwiające identyfikację JST (najlepiej z [terytem](#)), identyfikację dokumentu wraz z okresem jego obowiązywania itd.

Następnym etapem jest przekazanie tak przygotowanego materiału do kodowania. Ważne jest tu przeszkolenie koderów oraz utworzenie tzw. *drzewa kodów*. Przykładowe *drzewo* głównych kodów przedstawione jest w tabeli 1.

Tabela 1 Główne kategorie kodów *in vivo* w dokumentach gmin i powiatów Warmii i Mazur.

lp	kody	liczba	lp	kody	liczba
1	Aktywność kulturalna instytucji		11	Długofalowe cele polityki kulturalnej	
2	Aktywność kulturalna podmiotów		12	Finanse kultury - dotacje	
3	Aktywność kulturalna/typy wydarzeń		13	Finanse kultury wydatki	
4	Aktywność kulturalna/usługi kulturalne		14	Finanse kultury (wyniki placówek, wolontariat, ceny biletów)	
5	Aktywność kulturalna działania medialne/informacyjne		15	Liderzy lokalni i samorządowi	
6	Aktywność kulturalna/ działania wewnętrzne instytucji		16	Kadry kultury	
7	Analiza mocnych stron powiatu/gminy /sołectwa		17	Organizacje pozarządowe	
8	Analiza słabych stron powiatu/gminy/sołectwa		18	Potrzeby kulturalne różnych kategorii społecznych	
9	Badania i wskaźniki stanu kultury		19	Potrzeby kulturalne ujęte przedmiotowo	
10	Cele instytucji kultury		20	Uczestnicy kultury (mieszkańcy)	
Razem			Razem		

Źródło: Raport „Kultura pod pochmurnym niebem” 2012, opracowanie Paweł Tomanek

Tabela głównych kodów zapewnia porównywalność kategorii w poszczególnych badaniach regionalnych. Nie wyklucza to jednak możliwości rozbudowy lub modyfikacji *drzewa kodów* w zależności od specyfiki lokalnego materiału empirycznego. Trzeba też dodać, iż pierwsze *drzewo kodów* było przez nas konstruowane na podstawie tzw. kodów *in vivo* (czyli kategorii nie narzucanych przez badaczy lecz faktycznie obecnych w badanych dokumentach) i było znacznie obszerniejsze (zawierało 403 kategorie!). Ten materiał w całości może być wykorzystywany do porównań międzywojewódzkich – por. niżej. Do kodowania ma być używany specjalny program QDAMiner, wersja 4, zakupiony do realizacji tego zadania w projekcie.

Po zakodowaniu materiału należy przystąpić do fazy tzw. wtórnych analiz, które mogą mieć charakter zestawień ilościowych (np. jako analizy frekwencji), jak i rozmaitych analiz jakościowych, które zwykle polegają na swoistym dialogu z wyłaniającymi się w trakcie pracy wynikami badania.

Przedostatnią fazą badania jest interpretacja uzyskanych wyników, którą radziłabym – ze względu na trudność całego przedsięwzięcia - przeprowadzić w Zespole, a nie indywidualnie.

Ostatnia faza badań to przygotowanie raportu. Niebagatelną sprawą jest tu zastanowienie się nad jak najlepszymi metodami prezentacji wyników: a zatem zaprojektowanie i dobór tabel, wykresów i diagramów. Nie trzeba chyba dodawać, że niedopuszczalne jest podwójne opisywanie wyników (np. w tabeli i identycznie co do treści w tekście). Podczas przygotowywania raportu warto też zwrócić uwagę na wyraźne wyodrębnienie wniosków i rekomendacji.

Wykonawcy badania powinni też pamiętać, że w raportach muszą się znaleźć dokładne opisy ostatecznie przez nich zastosowanej metodologii, ze szczególnym uwzględnieniem jej odstępstw od proponowanego tu wzoru.

PRZEWIDYWANE GŁÓWNE EFEKTY BADANIA

Na podstawie doświadczeń z pierwszego badania można zasadnie założyć, że efekty kolejno realizowanych badań umożliwią:

- porównywanie **planów i aspiracji samorządów powiatowych i gminnych ze stanem faktycznym**;
- wgląd w **strukturę kultury** widzianą oczyma samorządowców, jak i mieszkańców (niektóre dokumenty powołują się i cytują badania przeprowadzone wśród lokalnych społeczności na potrzeby ich części diagnostycznych);
- przyjrzenie się **funkcjom kultury** wg lokalnych decydentów;
- zbudowanie **modeli życia kulturalnego** dla kolejnych województw i porównanie ich z modelami stworzonymi dla Warmii i Mazur;
- **przetestowanie i udoskonalenie narzędzi**, które zamierzamy wykorzystywać w dalszym ciągu do monitoringu kultury w ramach projektu Mapa Wiedzy i Niewiedzy o współczesnej kulturze polskiej;
- **wywołanie publicznej dyskusji o stanie kultury i kierunkach polityki kulturalnej** (tylko nieśmiało można marzyć by przybrała ona takie rozmiary i wywołała taki rezonans społeczny jak to się stało w wypadku raportu przygotowanego dla Warmii i Mazur!

ZAŁĄCZNIKIEM do niniejszej koncepcji jest [MANUAL DO KODOWANIA DANYCH w badaniu dokumentów strategicznych JST](#) autorstwa Pawła Tomanka.